

рівень складності. Вона передбачає прийняття рішення в умовах невизначеності. Фіксована вартість страхового полісу, поєднана з невизначеною вигодою, створює ситуацію, в якій гравець змушений оцінювати не лише потенційний фінансовий результат, а й імовірність його настання.

Важливим методичним аспектом є наявність у грі спільного впливу, що синхронно впливає на всіх учасників, формуючи тим самим уявлення про існування системних економічних ризиків. Наприклад, зміна цін на енергоносії діє незалежно від індивідуальних стратегій гравців, що принципово відрізняє цю подію від локальних управлінських рішень у межах окремого підприємства. У результаті виникає ситуація, коли зовнішнє середовище виступає автономним фактором впливу, який не може бути нейтралізований через оптимізацію ресурсів чи диверсифікацію на мікрорівні. Це дозволяє зафіксувати межі керованості бізнес-системи й усвідомити наявність ризиків, які мають надіндивідуальний характер і формуються на рівні економічної системи в цілому. Подібний тип моделювання є методично складним, а тому досить рідко інтегрується навіть у розвинені освітні симуляції.

Якщо розглядати результати участі в грі як освітній ефект, то доцільно виділити кілька взаємопов'язаних рівнів компетентностей. Перший рівень охоплює фінансово-аналітичні навички, які проявляються у здатності здійснювати базовий облік, інтерпретувати структуру витрат і доходів, формувати елементарні рішення щодо планування ресурсів тощо. Другий рівень має поведінковий характер і пов'язаний з розвитком здатності діяти в умовах невизначеності, приймати рішення за обмеженої інформації, а також адаптувати стратегію під впливом змін зовнішнього середовища або ж випадкових подій. Третій рівень є системним і полягає у формуванні уявлення про економіку як про мережу взаємопов'язаних змінних, де кожне рішення має певні мультиплікативні наслідки, а ізольоване трактування факторів виявляється методологічно недостатнім.

Водночас важливо уникати переоцінювання подібних ігрових моделей, оскільки будь-яка дидактична симуляція за своєю природою здійснює редуцію реальності. Наприклад, у грі відсутні складні кредитні інструменти, обмежено представлене питання оподаткування та спрощена логіка ринкової взаємодії, де конкуренція не відтворюється в повному класичному економічному сенсі. Однак ці характеристики не можуть розглядатися як концептуальна слабкість інструменту, оскільки вони відображають свідоме методичне рішення щодо рівня складності навчального середовища. У цьому сенсі гру доцільно інтерпретувати як модульну платформу з потенціалом до масштабування, де поступове ускладнення правил, введення додаткових ролей або розширення набору економічних змінних створює передумови для переходу комплексної підприємницької екосистеми з багаторівневою структурою взаємодій.

Перелік використаних джерел:

1. Письменний В.В. Проблеми гейміфікації в освіті в контексті цілей сталого розвитку. Наукові записки Малої академії наук України. 2025. Вип. 1 (32). С. 36–46.

УДК 338.27

Подвірна Тетяна

кандидат економічних наук

доцент кафедри економіки та фінансів

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

РОЛЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ У РОЗВИТКУ СВІТОВИХ ТОВАРНИХ РИНКІВ

У сучасних умовах розвитку світової економіки транснаціональні корпорації (ТНК) займають провідне місце у системі міжнародних економічних відносин та відіграють важливу роль у функціонуванні світових товарних ринків. Активізація процесів глобалізації,

міжнародного поділу праці та науково-технічного прогресу сприяла посиленню впливу великих міжнародних компаній на розвиток світової торгівлі, міжнародного виробництва та інвестиційних процесів. Саме транснаціональні корпорації сьогодні є головними суб'єктами глобальної економічної системи, оскільки вони контролюють значні обсяги виробництва, міжнародних фінансових потоків, інновацій та міжнародної торгівлі товарами і послугами.

Транснаціональні корпорації (ТНК) - це великі компанії або корпоративні об'єднання міжнародного типу, які здійснюють виробничу, інвестиційну, фінансову, науково-технічну та торговельну діяльність у кількох країнах світу через систему дочірніх підприємств і філій, що перебувають під контролем материнської компанії та функціонують на основі єдиної стратегії управління.

У науковій літературі ТНК розглядаються як основні суб'єкти міжнародного бізнесу та важливий елемент глобальної економічної системи, які забезпечують міжнародний рух капіталу, технологій, товарів і послуг, формують глобальні ланцюги створення вартості та впливають на розвиток світових товарних ринків.

Транснаціональна корпорація являє собою велику міжнародну компанію, яка здійснює виробничу, інвестиційну, фінансову та комерційну діяльність одночасно у кількох країнах світу та має централізовану систему управління. Організаційна структура ТНК зазвичай включає материнську компанію та мережу дочірніх підприємств, філій і представництв, розташованих у різних державах. Завдяки такій структурі корпорації можуть ефективно координувати міжнародну діяльність, оптимізувати виробничі процеси та швидко реагувати на зміни світової ринкової кон'юнктури.

Однією з найважливіших особливостей діяльності транснаціональних корпорацій є географічна диверсифікація виробництва. ТНК розміщують різні етапи виробничого процесу у різних країнах залежно від наявних економічних переваг: рівня розвитку технологій, вартості робочої сили, забезпеченості ресурсами, податкової політики та логістичних можливостей. Наприклад, науково-дослідні центри можуть функціонувати у країнах із високим науковим потенціалом, виробництво комплектуючих - у промислово розвинених країнах, а складання готової продукції - у країнах із дешевшою робочою силою. Такий підхід дозволяє зменшувати виробничі витрати, підвищувати ефективність виробництва та забезпечувати високу конкурентоспроможність продукції на світових ринках.

Важливе місце у діяльності транснаціональних корпорацій займає внутрішньокорпоративна торгівля, тобто обмін товарами, послугами, технологіями та комплектуючими між різними підрозділами однієї корпорації, розташованими у різних країнах. Значна частина сучасної міжнародної торгівлі здійснюється саме у межах таких глобальних виробничих мереж. Це дозволяє ТНК забезпечувати стабільність постачання, зменшувати трансакційні витрати, контролювати якість продукції та ефективно управляти міжнародними логістичними процесами.

Транснаціональні корпорації мають значний вплив на формування попиту і пропозиції на світових товарних ринках. З одного боку, вони контролюють великі обсяги виробництва у таких галузях, як автомобілебудування, енергетика, фармацевтика, електроніка, агропромисловий сектор та виробництво споживчих товарів. Це дає їм можливість впливати на структуру світової пропозиції, рівень конкуренції та динаміку цін. З іншого боку, ТНК активно формують попит через використання сучасних маркетингових стратегій, міжнародних брендів та рекламних кампаній. Завдяки значним фінансовим ресурсам вони здатні впливати на споживчі вподобання, створювати нові ринки та стимулювати розвиток нових сегментів світового ринку.

Особливе значення діяльність транснаціональних корпорацій має у формуванні глобальних ланцюгів створення вартості. У сучасній економіці виробництво більшості товарів здійснюється не в межах однієї країни, а через міжнародний розподіл окремих етапів виробництва між різними державами. ТНК координують усі етапи такого процесу — від наукових досліджень і проектування продукції до виробництва, логістики, маркетингу та післяпродажного обслуговування. Це сприяє розвитку міжнародної спеціалізації, інтеграції

національних економік у світове господарство та підвищенню ефективності міжнародного виробництва.

Важливим напрямом діяльності транснаціональних корпорацій є міжнародний рух капіталу та інвестиційна діяльність. ТНК здійснюють значні обсяги прямих іноземних інвестицій, спрямованих на створення нових підприємств, модернізацію виробництва та розвиток інфраструктури у різних країнах світу. Такі інвестиції сприяють економічному зростанню, створенню робочих місць, підвищенню рівня зайнятості населення та модернізації національних економік. Крім того, через мережу дочірніх підприємств ТНК здійснюють міжнародний трансфер технологій, поширюючи сучасні виробничі технології, управлінські методи та інноваційні рішення.

Разом із позитивним впливом діяльність транснаціональних корпорацій може мати і певні негативні наслідки для національних економік. Великі міжнародні компанії часто створюють потужну конкуренцію для місцевих виробників, що може призводити до витіснення національних підприємств із ринку. Також існує ризик посилення економічної залежності країн від іноземного капіталу, виведення прибутків за кордон та монополізації окремих сегментів ринку. У деяких випадках діяльність ТНК супроводжується екологічними та соціальними проблемами, особливо у країнах із недостатнім рівнем державного контролю.

Таким чином, транснаціональні корпорації є ключовими суб'єктами сучасної міжнародної економіки та важливими учасниками розвитку світових товарних ринків. Вони сприяють поглибленню глобалізації, розвитку міжнародної торгівлі, поширенню інновацій та формуванню нових моделей міжнародного виробництва. Водночас ефективне функціонування світових товарних ринків потребує забезпечення балансу між інтересами транснаціонального бізнесу та національних економік, що зумовлює необхідність ефективного державного регулювання діяльності міжнародних корпорацій.

Перелік використаних джерел:

1. Багрова І. В., Редіна Н. І., Власик О. О. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : підручник для вузів / за ред. І. В. Багрової. Київ : Центр навчальної літератури, 2021. 580 с.
2. Воскобоева О. В. Транснаціональні корпорації в умовах глобалізації економіки України / О. В. Воскобоева, О. С. Ромащенко // Бізнес Інформ. - 2021. - № 1. - С. 21-27.
3. Сидоров О. А., Фісуненко Н. О. Світова економіка та міжнародні економічні відносини : підручник. Дніпро : Арт-Прес, 2023. 400 с.

УДК 336.22

Подольська Діана
студентка групи ПК-22
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
Науковий керівник: Крамар Ірина
професор кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Податкова система є основою економічної безпеки та суверенітету будь-якої держави, а в умовах тривалого періоду воєнного стану її роль трансформувалася у критичний фактор національного виживання. Сьогодні внутрішні податкові надходження виступають стабільним джерелом безпосереднього фінансування Збройних Сил України та оборонного сектору, оскільки вся залучена фінансова допомога від міжнародних партнерів має чітке цільове призначення і спрямовується виключно на цивільні, соціальні та гуманітарні потреби. У зв'язку з цим перед урядом постає проблема: з одного боку, необхідно максимально мобілізувати фіскальні ресурси для забезпечення оборонного сектору країни, а